

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 22 września 2021 r.

BADK.DPK.133.155.2021

P10-65/21	Data wpływu petycji 9 sierpnia 2021 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 22 września 2021 r.

USTAWA O EMERYTURACH POMOSTOWYCH

TEMAT

**SKRÓCENIE WYMAGANEGO OKRESU WYKONYWANIA PRACY
W SZCZEGÓLNYM CHARAKTERZE DLA REPATRIANTÓW
Z KAZACHSTANU CELEM UZYSKANIA PRAWA DO REKOMPENSATY**

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, polegającą na wprowadzeniu wyjątku od zasady stanowiącej, że rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat.

Autorka petycji wnosi, żeby wyjątkiem od tej zasady byli objęci repatrianci z Kazachstanu lub wymagany okres wykonywania pracy w szczególnym charakterze został skrócony dla repatriantów z Kazachstanu do 14 albo 13 lat.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autorka petycji wskazuje, że zgodnie art. 88 ustawy z dnia 1982 r. Karta Nauczyciela z prawa do przejścia na emeryturę z Karty Nauczyciela (wyższa emerytura) mogą skorzystać nauczyciele, którzy udowodnili 30-letni okres zatrudnienia ogółem, w tym 20 lat w szczególnym charakterze, albo po przepracowaniu 15 lat należy im się rekompensata zgodnie z art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych.

Jak wskazała autorka petycji, na podstawie powyższego przepisu Karty Nauczyciela organy rentowe przy ustalaniu nauczycielowi prawa do emerytury zaliczają okres pracy nauczyciela wykonywany na przykład w Kazachstanie jedynie do 30-letniego ogólnego stażu ubezpieczeniowego, nie zalicza się zaś do pracy wykonywanej w zawodzie nauczyciela. Skutkiem takiego stosowania przepisów jest odmawianie nauczycielom prawa do emerytury z Karty Nauczyciela z uwagi na fakt niespełnienia jednego z warunków niezbędnych do uzyskania świadczeń. Autorka petycji wskazuje, że krzywdzące jest, że długoletnia aktywność zawodowa w Polsce (25 lat) i osiągnięcia nie przekładają się na wysokość jej świadczenia emerytalnego.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2019 r. poz. 2215 ze zm.) w **art. 88 ust. 1** stanowi, że nauczyciele mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, zaś nauczyciele szkół, placówek, zakładów specjalnych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich - dwudziestopięcioletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym

charakterze w szkolnictwie specjalnym, mogą - po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy - przejść na emeryturę.

Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1924) w **art. 21** stanowi, że rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat.

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 291 ze zm.) w **art. 6 ust. 1 pkt 9** stanowi, że okresem składkowym jest okres zatrudnienia za granicą osób, które w tym czasie nie były obywatelami polskimi, jeżeli osoby te powróciły do kraju po dniu 22 lipca 1944 r. i zostały uznane za repatriantów.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Rekompensata jest formą odszkodowania za utratę możliwości nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów obowiązujących przed 2009 r. dla osób, które nie nabeą prawa do emerytury pomostowej. Jedynym warunkiem nabycia prawa było wykazanie 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Staż ten nie musiał być osiągnięty przed 1 stycznia 2009 r., co wynika z formuły wyliczenia rekompensaty uwzględniającej relację stażu tej pracy przed 1 stycznia 2009 r. do wymaganego 15-letniego okresu.

Podobnie jak przy ustalaniu tego okresu na potrzeby przyznania emerytury w niższym wieku emerytalnym, przy ustalaniu prawa do rekompensaty były uwzględnione tylko okresy, w których praca była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Rekompensata nie przysługiwała osobie, która nabyła prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym, nawet jeśli tego prawa nie zrealizowała. Per analogiam prawa do rekompensaty nie miała osoba, która nie przeszła na emeryturę pomostową mimo spełnienia warunków¹.

Celem rekompensaty, podobnie jak i emerytury pomostowej, jest łagodzenie skutków utraty możliwości przejścia na emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych przy pracach w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W przypadku rekompensaty realizacja tego celu polega jednak nie na stworzeniu

---

¹ Jędrasik-Jankowska I., Prawo do emerytury z ubezpieczenia i zabezpieczenia społecznego. Komentarz do ustaw z orzecznictwem, WKP, 2019.

możliwości wcześniejszego zakończenia aktywności zawodowej, lecz na odpowiednim zwiększeniu podstawy wymiaru emerytury z FUS, do której osoba uprawniona nabyła prawo po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. W taki sposób istotę rekompensaty określa zresztą sam ustawodawca, definiując ją w art. 2 pkt 5 ustawy o e.p. jako odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabędą prawa do emerytury pomostowej².

Zasady zaliczania okresów pracy obywateli polskich za granicą dla celów emerytalnych określa ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Do dnia wejścia w życie ustawy z 31.03.2000 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz. U. Nr 31, poz. 384 ze zm.) kwestię tę regulował art. 48 ust. 1 ustawy z 14.12.1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz. U. z 2003 r. Nr 58, poz. 514 ze zm.). Zgodnie z tym przepisem udokumentowane okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych, jeżeli umowy międzynarodowe nie stanowią inaczej, zaliczane były do okresów pracy w Polsce w zakresie uprawnień pracowniczych pod warunkiem opłacania składek na Fundusz Pracy, natomiast do okresów składkowych w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, o systemie ubezpieczeń społecznych i ubezpieczeniu rodzinnym oraz o świadczeniach pieniężnych z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych – pod warunkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne. Przepis ten został skreślony ze względu na kolizję z przepisami ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W wyroku z 21.09.2004 r., II UK 42/04, OSNP 2005/6, poz. 87, Sąd Najwyższy stwierdził, że „okres pracy nauczyciela za granicą w szkole przyzakładowej zagranicznego pracodawcy, uznany za okres składkowy, nie jest okresem pracy wykonywanej w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 88 ust. 1 [...] Karty Nauczyciela [...]”. W myśl wyroku SN z 11.05.2005 r., III UK 24/05, OSNP 2005/22, poz. 363, „okres wykonywania nauczycielskiej pracy na Ukrainie w miejscowości położonej przed dniem 17 września 1939 r. na terytorium II Rzeczypospolitej przez osobę narodowości polskiej, która po uzyskaniu statusu repatrianta otrzymała w 2003 r. obywatelstwo polskie, jest wprawdzie okresem składkowym, lecz nie stanowi zatrudnienia w szczególnym charakterze uprawniającego do korzystania z wcześniejszej emerytury nauczycielskiej”³.

² Antonów K. (red.), Babińska-Górecka R., Bartnicki M., Gajewski S., Suchacki B., Zieleniecki M., Emerytury i renty z FUS. Emerytury pomostowe. Okresowe emerytury kapitałowe. Komentarz do trzech ustaw emerytalnych, wyd. I, LEX/el., 2019.

³ Barański A., Rozwadowska-Skrzeczyńska J., Szymańska M., Karta Nauczyciela. Komentarz, WKP, 2018.

INFORMACJE DODATKOWE:

Autorka petycji jest repatriantką z Kazachstanu. Była nauczycielką języka angielskiego, aktualnie na emeryturze. W petycji opisała swoje doświadczenie zawodowe, za które dostała o wiele niższą emeryturę niż inni nauczyciele o tych samych kwalifikacjach. Jej staż pracy w Polsce i za granicą łącznie wynosi 39 lat i daje jej prawo do emerytury, ale na innych zasadach niż w przypadku polskich nauczycieli.

OPRACOWAŁA

Joanna Maria Leśniarek

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz